

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

Ковальчук Л. Й.

*доктор медичних наук, доцент,
професор кафедри загально-медичних наук
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Неделько Д. В.

*магістр I року навчання «Фізична терапія» другого магістерського
рівня вищої освіти галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності 227 Терапія та реабілітація
за спеціалізацією 227.01 Фізична терапія
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Повномасштабна війна в Україні стала серйозним випробуванням для всіх аспектів життя, включаючи систему охорони здоров'я. Ця ситуація підштовхнула до прийняття важливих та оперативних рішень, які дозволили медицині не лише зберегти свою функціональність, а й продовжити вдосконалюватись [1, 2, 3].

В умовах війни значно збільшилася кількість людей з травмами, які гостро потребують реабілітаційної допомоги [2]. Саме тому актуальний акцент було зроблено на посилення напряму фізичної терапії та реабілітації, щоб забезпечити якісну підтримку як військовослужбовцям [4], так і цивільним, які постраждали від поранень та наслідків мінно-вибухових травм. Військова агресія, ініційована країною-агресором, призводить до руйнування інфраструктури, загибелі та серйозних травм як серед військових, так і цивільного населення. Руйнування інфраструктури України опосередковано впливає на життя та стан здоров'я всього населення та реалізацію його прав у всіх сферах [5, 3].

Мета нашої роботи полягає в ретроспективному аналізі літератури з відкритого доступу, що присвячена оцінці сучасного стану системи реабілітації населення України в умовах воєнного стану.

Матеріали та методи включають аналіз відкритих наукових джерел, що надають інформацію про поточний стан, рівень потреб та існуючі проблеми в організації реабілітаційних процесів в Україні в умовах війни.

Під час роботи застосовували бібліосемантичний метод, як дослідницький підхід.

Згідно даним з оцінки стану проблеми – ключові підходи до створення інтегрованої системи реабілітації ґрунтуються на принципі поетапної реабілітації пацієнтів [6], а також реалізації концепції «Основні компоненти системи охорони здоров'я» [7], розробленої Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Ще у 2001 року Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) представила громадськості документ під назвою «Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я» (МКФ), який став важливим інструментом для підготовки фахівців у сфері реабілітації [8, 9]. Цей документ ліг в основу розробки та ухвалення в Україні власного «Національного класифікатора функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я» [8, 10].

З впровадженням даної класифікації Україна зробила значний крок у модернізації своєї системи реабілітації, переходячи до підходу, що відповідає сучасним стандартам та спрямований на задоволення потреб громадян, роблячи послуги реабілітації більш доступними та орієнтованими на людину [10, 11].

Ці принципи є основою заходів, спрямованих на покращення роботи системи охорони здоров'я та створення багатофункціональної організаційної структури для реабілітації людей з інвалідністю в Україні [10, 11, 12].

Реабілітаційний цикл складається з кількох взаємозалежних етапів: гострого, після-гострого та тривалого періодів, кожен з яких виконує певні завдання [13]. Гострий період починається з моменту виникнення травми чи хвороби та проходить у медичній установі (етап I), де пацієнт отримує невідкладну допомогу та стартує процес реабілітації. Після-гострий період (етап II) охоплює час після виписки з лікарні, припускаючи амбулаторну або санаторно-курортну реабілітацію для закріплення результатів відновлення. Тривалий період (етап III) передбачає регулярну підтримуючу терапію, яка може організовуватись вдома або в поліклініці, часто розтягуючись на тривалий термін [12, 13, 14].

Фізична терапія відіграє ключову роль у складному процесі реабілітації та є одним із пріоритетних напрямків, що активно розвиваються в Україні. Цей підхід ґрунтується на використанні доказових методів: системного обстеження, чіткого визначення цілей, індивідуального підходу до кожного пацієнта та застосування обґрунтованих методик [13, 14, 15].

Комплексна реабілітація, що охоплює фізичний, психологічний, професійний, соціальний та економічний аспекти, дозволяє досягти повного відновлення функцій організму навіть у випадках важких травм. Робота фізичного терапевта охоплює весь процес реабілітації: від моменту

хірургічного втручання, або порушень функції організму, до тривалого спостереження та підтримки пацієнта [15, 16].

На кожному етапі реабілітації необхідно оцінювати психологічний стан пацієнта як під час клінічного обстеження, і з використанням стандартних шкал визначення симптомів ПТСР. Також важливо діагностувати ускладнену форму, яка проявляється нездатністю вести повноцінне соціальне життя, замкнутістю чи агресивністю. На основі отриманих даних слід розробляти ефективні заходи для покращення психоемоційного стану пацієнта [16, 17, 18, 19].

Якісна реабілітаційна допомога у сучасному світі ґрунтується на мультидисциплінарному підході та командній роботі фахівців.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку здійснення реабілітаційних заходів» від 19 січня 2022 року. Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-2022-%D0%BF#Text>

2. Кудрик К. В. Цифровізація публічноуправлінських процесів у національній системі реабілітації в Україні: інноваційні технології. *Економіко-правові та управлінськотехнологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд* : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (08 листоп. 2024 р.) конференції : у 2 т. Том 1. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2024. 530 с. С. 325–328.

3. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : НАПН України, 2024. 188 с.

4. Наказ МОЗ України «Про затвердження Порядку організації надання реабілітаційної допомоги на реабілітаційних маршрутах» від 16 листопада 2022 року № 2083. Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1516-22#Text>

5. Денисенко К. В. Проблеми реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №. 1. С. 323–327.

6. Жуковська А. Ю., Чигур, О. В. Інноваційні технології надання медичних послуг. *Інноваційна економіка*. 2022. № 1 (90). С. 60–66. Доступ : <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/13640/1/889-1862-1-SM.pdf>

7. Брич В. В. Зміцнення реабілітації як стратегії охорони здоров'я: погляд Всесвітньої організації охорони здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. № 4 (90). С. 31–37.

8. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я Доступ : <https://moz.gov.ua/uk/mkpf>

9. Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та кращі практики : матеріали III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 12–13 травня, 2021 р., Київ ; Київ. ун-т імені Бориса Грінченка ; за заг. ред. О. В. Ярмолук. К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. 168 с.

10. Реабілітаційний набір Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я в практиці фахівців із реабілітації : навч.-метод. посіб. / В. М. Савченко, О. М. Полянничко [та ін.]. Київ : Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 536 с.

11. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Доступ : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

12. Krasnozhon T. Основні фактори, що впливають на архітектурно-планувальну організацію медично-реабілітаційних центрів політравми. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2022. № 24–25. С. 114–123.

13. Najafizada, M., Rahman, A. & Oxford, K. Analyzing models of patient-centered care in Canada through a scoping review and environmental scan. *J Public Health (Berl.)* 31, 355–367 (2023).

14. Кращі практики управління медичним закладом : посібник / Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». Київ, 2021. Доступ : <https://donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/zbirnyk-2024-.pdf#page=256>

15. Гордійчук С. В. и др. Актуальні питання розвитку фізичної реабілітації в Україні. *Україна. Здоров'я нації*. 2024. №. 2. С. 132–140.

16. Андрійчук О. Підготовка фізичних терапевтів до практичної діяльності. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2019. №. 14. С. 10–14.

17. Бабов К. Д. Реабілітація постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій. Посттравматичний стресовий розлад. Одеса : Поліграф, 2015. 238 с.

18. Балашова І. В., Футрук О. В. Реабілітація військовослужбовців з наслідками легкої черепно-мозкової травми в умовах санаторно-курортних і реабілітаційних закладів: метод. Вказівки. Одеса : ДУ «Укр. НДІМР та К МОЗ України», 2022. 22 с.

19. Блінов О. А. Нормативні документи організації та проведення психологічної реабілітації військовослужбовців. *Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи* : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. С. 36–38.